

1

Вагомий свідок

Усе почалося о пів на другу у вівторок, холодної січневої ночі, коли Мартін Тернер, вуличний фокусник і, за його ж словами, жиголо-підмайстер, перечепився через тіло перед західним портиком церкви Святого Павла у Ковент-Гардені. Мартін, що й сам був зовсім не тверезим, спершу подумав, що це тіло когось із численних святкувальників, що вподобали П'яццу як легкодоступний нужник та нічліг. Сам бувалий лондонець, Мартін кинув на тіло «лондонський меткий» короткий погляд й оцінив: перед ним пияк, вар'ят, а чи людина в біді. Через цілковиту можливість поєднання в комусь усіх цих трьох ролей добросамаритянство в Лондоні вважалося забавою екстремальною — у душі бейсджампінгу чи реслінгу з крокодилами. Мартін, заваживши недешеві пальто й черевики, подумки відмітив хрестиком «пияк», аж раптом помітив, що тіло, власне, не мало голови.

У розмові з детективами, які його допитували, Мартін зазначив, що це ще пощастило, що він хильнув хмільного, позаяк в іншому разі багато часу змарнував би на крики й безцільну біганину, особливо від усвідомлення, що стоїть у калюжі крові. Натомість із повільною й методичною

терплячістю п'яного й наляканого Мартін Тернер набрав 999 і викликав поліцію.

Поліційний центр невідкладного реагування повідомив найближчий патрульний наряд, і вже за шість хвилин на місце прибули перші офіцери. Один офіцер стояв із раптово протверезілим Мартіном, поки його напарник підтверджував наявність тіла і міркував, що немає інших обставин, які б свідчили про нещасний випадок. Голову вони знайшли за шість метрів: вона закотилася за одну з неокласицистичних колон спереду церковного портика. Офіцери, що приїхали на виклик, доповіли в штаб, а звідти вже сповістили дільничну бригаду з розслідування убивств, черговий офіцер якої, наймолодший констебль-детектив, прибув іще за пів години; він кинув один погляд на Пана Безголового й розбудив начальство. Затим на двадцять п'ять метрів брукувки між церковним портиком і будівлею ринку ринула вся гордість відділу вбивств Міської поліції Лондона. Прибув патологоанатом підтвердити смерть, зробити попередні висновки щодо її причини та потягнути тіло на візку на посмертний розтин. (Невелика затримка виникла під час пошуків достатньо великого пакета для голови.) Юрбою привалили судові експерти й, щоб довести свою значущість, наказали розширити кордон й охопити увесь західний бік П'яцци. Для цього вони потребували більше народу, тому головний детектив-інспектор, він же старший офіцер оперативного слідства, набрав колегу з Чаринг-Кросс і поцікавився, чи мали вони зайвих людей. Начальник зміни, почувши чарівне слово «понаднормові», посунув до казарми та добровільно-примусово підняв усіх із ліжечок. Відтак кордон було розширено, пошуки — здійснено, молодші слідчі — послані за таємничими дорученнями, і, нарешті, якраз біля п'ятої ранку все стихло. Тіло забрали, детективи розійшлися, а криміналісти одноставно погодилися, що до світанку — до якого лишалось іще три

години — уже нічого не зробиш. А доти, до наступної зміни, треба було лише кілька морд — охороняти місце злочину.

Так я й став стовбичити серед Ковент-Гардену на крижаному вітрі о шостій ранку, і тому саме я побачив привида.

Іноді я задумуюся: от якби це я пішов по каву, а не Леслі Мей, чи не склалось би моє життя значно нудніше й достеменно безпечніше? Чи міг на моєму місці опинитися будь-хто, чи то таки доля? І в моїх міркуваннях виринули мудрі слова мого батька, який одного разу сказав: «Хто його зна, чого взагалі, курва, щось відбувається».

Ковент-Гарден — велика площа у центрі Лондона, з Королівською оперою зі сходу, критим ринком посередині та церквою Святого Павла на заході. Колись це був головний лондонський ринок фруктів-овочів, але його перенесли на південь від річки за десять років до мого народження. Місцина має довгу й насичену історію, переважно дотичну до криміналу, проституції й театру, однак тепер це ринок для туристів. Церква Святого Павла зветься ще акторською, щоб відрізнити її від Собору, і початково її збудував Ініго Джонс у 1638-му. Я все це знаю, тому що стовбичення на крижаному вітрі якнайкраще змушує зосереджувати увагу на чомусь іншому, а до стіни церкви саме була прибита здорова й прикметно детальна інформаційна табличка. Чи знали ви, наприклад, що перша зафіксована жертва епідемії чуми 1665 року, тієї, що скінчилась вигорілим дотла Лондоном, похована на тамтешньому цвинтарі? Я знав це — уже після десяти хвилин шулення на вітрі.

Відділ з розслідування вбивств перекрив західний бік П'яцци, натягнувши стрічку на проходах до Кінг-стріт і Генріетта-стріт, а також уздовж фасаду критого ринку. Я вартував бік біля церкви, де міг заховатися в портику, а констебль Леслі Мей, моя колега-інтерн, охороняла бік П'яцци, де могла прихиститися в ринку.

Леслі була низькою, білявою і неймовірно жвавою, навіть у броніку. Ми разом проходили базову підготовку в Гендоні, після якого нас відправили на випробний термін у Вестмінстер. Стосунки ми підтримували виключно ділові попри мою палку охоту залізти їй у штани уніформи.

Позаяк ми обоє були на випробному терміні, приглядати за нами приставили досвідченого констебля, і той ретельно виконував свій обов'язок із цілодобового кафе на Сент-Мартін-корт.

У мене задзвонив телефон. За хвилику я таки видобув його з-під броніка, тактичного пояса, кийка, наручників, поліційної рації та незручного, але, слава богу, водонепроникного світловідбивного жилета. І коли нарешті зміг узяти слухавку, виявив, що це Леслі:

— Я по каву, — сказала. — Тобі взяти?

Я озирнувся на критий ринок і побачив, як вона махала.

— Що б я без тебе робив, — відповів і простежив поглядом, як вона чкурнула до Джеймс-стріт.

Не минуло й хвилини, як вона побігла, аж я пригледів біля портика постать. Чоловік, низького зросту і в костюмі, зачаний у тінях за найближчою колоною.

Я окликнув його протокольним «першим привітанням» Міської поліції:

— 'Гов! — гукнув я. — Ти що там собі думаєш?

Постать обернулася, явивши мені пляму блілого, сполоханого обличчя. На чоловікові був потертий старомодний костюм — навіть із жилетом у комплекті, — нагрудний годинник і потріпаний циліндр. Спершу я подумав: це хтось із вуличних акторів, які мали ліцензію виступати на площі, однак мені здалося, що для виступів було ще якось трохи зарано.

— Сюди, — мовив він і покликав жестом.

Я намацав свій розкладний кийок і рушив. Власне, поліціянти мають височіти над широким поспільством, навіть над корисними його представниками. Тому ми носимо високі

чоботи та шпичасті шоломи; однак коли я наблизився, чоловічок виявився таким дрібним, що хоч решетом накривай. Я втримався і таки не присів, аби бути з ним на одному рівні лицем.

— Я все то бачив, паночку, — мовив чоловічок. — Жахітне то було діло.

У Гендоні нам щонайперше втовкмачують у голови: спочатку спитай ім'я та адресу, а потім уже щось роби. Я видобув записник і ручку:

— Чи можу я попросити вас назватися, сер?

— Звісна річ, можете, паночку. Я звуся Ніколас Волпенні, але як то пишеться по буквах — не питайте, грамоти я не вчений.

— Ви вуличний перформер? — поцікавився я.

— Можна й так сказати, — відповів Ніколас. — Достеменно, допіру мій кін обмежувався саме вулицями. Однак ж у такі холодні ночі я волів би надати своєму побутуванню певної маєтності, коли ж паночок трафить мою думку.

До його лацкана був пришпилений олив'яний скелетик у напівскоці. Значок видавався надто готським як на кокнійського дідка, але що ж — на те Лондон і був новим Вавилоном світових культур. Я записав «Вуличний перформер».

— А тепер, пане, — повів я, — чи не могли б ви оповісти мені, що саме бачили.

— О, паночку, бачив я чимало.

— Однак ви ж були тут раніше цієї ночі? — мій протокол чітко наказував не зводити свідків на сторонні розпитування. Інформація мусила текти лише в одному напрямку.

— Я тут нічно, денно, ранно й вечірньо, — відказав Ніколас, що вочевидь отримав іншу науку.

— Якщо ви щось помітили, — сказав я, — можливо, ви могли б дати свідчення.

— З цим був би певний клопіт, — мовив Ніколас, — позаяк я мертвий.

Я спершу подумав, що його не розчув:

— Якщо ви маєте побоювання щодо своєї безпеки...

— Я вже більше ніц не боюся, паночку, — сказав Ніколас. — Бо є-м мертвий останні сто й два десять літ.

— Якщо ви мертві, — не встиг я себе спинити й випалив, — як же ви тоді розмовляєте?

— На вас відбиток цього місця, — мовив Ніколас. — Дещиця старого Палладіно, — він пильно придивився до мене. — Може, ця дещиця від вашого батька? Хто він був: портовий, моряк — хто такий, що від нього вам дісталась така зацна чуприна й вуста?

— Ви можете підтвердити свою смерть? — спитав я.

— Як забажаєте, паночку, — згодився Ніколас і ступив крок у світло.

Він був прозорий, як голограми в кіно. Тривимірним, однозначно справді присутнім на тім місці й, курва, прозорим. Просто крізь нього я міг бачити білий намет, поставлений медичними експертами, щоб відгородити ділянку навколо тіла.

«Гаразд, — подумав я, — ти збожеволів, та це не означає, що вже не треба поводитися, як поліціант».

— Можете переповісти мені, що ви побачили? — спитав я.

— Бачив-єм першого пана, — того, замордованого, — як він спускався по Джеймс-стріт. Чоловік зграбний, гоноровий, з военною виправкою, вбраний збит красно за сучасною модою. Мужчина в розквіті сил — сказав би-м у свої дні тілесні, — на цім слові Ніколас замовк і сплюнув. До землі нічого не долетіло. — А відтам — і другого пана, властиво, мордерцю, той променував зіншобіч, від Енріетта-стріт. Не такий чепурний, у синіх робітничих штанях, а шкіра масна, як у риболовця. Ось тутечки вони й розминулися, — Ніколас показав на місце за десять метрів від церковного ганку. — Гадав би-м, вони знайомці, позаяк оба два кивнули 'дин до

‘дного, та не спинялися на балачку абощо, що річ звісна, се-бо не ніч для погулянок.

— Отже, вони розминулися? — перепитав я, zarazом і повертаючись до протоколювання, і уточнюючи момент. — І вам здалося, що двоє — знайомі?

— *Знайомці*, — відказав Ніколас. — Я би-м не сказав, що вони сердечні друзі, особливо з тим, що злучилося далі.

Я спитав його, що ж злучилося далі.

— Ну, другий пан, мордерця, начепляє кашкета й червону камізелю, а тоді дістає палицю і тихо й спритно, як хропун у шинку, підходить до першого з-позаду і рівнесенько відколює йому голову.

— Та ви мене дурите, — сказав я.

— В жоднім разі, — мовив Ніколас і перехрестився. — Присягаюся власною смертю — а це найсвятіша клятьба, на яку спроможна бідолашна тінь. Жаске було видовище. Головешка відлетіла, і ринула кров.

— Що зробив тоді вбивця?

— Ну, зробивши свою справу, вшився, пустився по Нью-Роу, як підхорт по майдану, — розповів Ніколас.

І мені спало на думку, що Нью-Роу виводив до Чаринг-Кросс-роуд — ідеального місця, щоб упіймати таксі, попутку чи навіть нічний автобус, якщо підгадати з часом. Тож убивця міг полишити Центр менш як за чверть години.

— Але се ще не найгірше з того, — мовив Ніколас, вочевидь не бажаючи, щоби публіка відволікалася. — У тому пані-вбивці було щось моторошне.

— Моторошне? — перепитав я. — та ж ви привид.

— Може, я й дух, — мовив Ніколас, — та се просто свідчить про моє знаття, що то є моторошне, коли я то бачу.

— І що ж ви бачили?

— Добродій-мордерця не лише перемінив шапку та свитку — він змінив і лице, — повів Ніколас. — От і скажіть, що се не моторошно.

Хтось мене кликнув. Це повернулася з кавами Леслі.

Поки я відвернувся, Ніколас зник.

Я стояв придурком якусь мить, доки Леслі знову мене не гукнула.

— То ти будеш каву, чи не? — Я посунув бруком туди, де чекала із пластянкою свята Леслі. — Щось сталося, поки мене не було? — спитала вона.

Я сьорбнув кави. Слова «я щойно балакав з привидам, який усе це бачив» уперто не хотіли злітати з моїх губ.

Наступного ранку я прокинувся об одинадцятій — набагато раніше, ніж мені хотілося б. Нас із Леслі відпустили о восьмій, тож ми посунули назад до гуртожитку й полягали спати. На жаль, порізно.

Головні переваги проживання в гуртожитку відділка: це дешево, близько до роботи, і це не квартира батьків. Та, як недолік, ви ділите оселю з людьми, яким бракує соціалізації жити з нормальними представниками свого виду та які час від часу носять берці. Брак соціалізації перетворює відчиння холодительника на захопливу мікробіологічну пригоду, а берці означають, що кожна зміна гуркотить лавиною.

Я лежу на вузькому казенному ліжку, туплячись на плакат Естель, почеплений до протилежної стіни. Мені байдуже, що хто каже, — нема такого віку, коли не комільфо прокидатися та впертисся очима у вродливу жінку.

Я пролежав у ліжку десять хвилин, сподіваючись, що спогад про розмову із привидам розвіється, як сон, та він нікуди не дівся, тож я підвівся і пішов у душ. Цей день був важливим, і я мусив триматись у формі.

Поліція Лондона, хай хто там що собі думав, досі лишалася організацією робітничого класу й цілком відкидала ідею класу офіцерського. Саме тому кожен свіжоспечений констебль, хай яку він мав освіту, мусив відгарувати дворічний випробувальний термін звичайною робочою конячкою.

Позаяк ніщо так не гартує характер, як наруга, харкання та блювання шанованих громадян.

До кінця випробного терміну бідолаха вже береться подаватися на посади в різних гілках, директоратах та оперативних управліннях органу. Здебільшого випробуванців чекає робота повноцінними «польовими» констеблями в якомусь із управлінь боро¹, а посадовці Лондонської поліції ще й люблять наголошувати, що рішення лишитися «польовим» констеблем — всуціль похвальне. Хтось мусить віддаватися нарузі, харкотинню й блювоті, а я, зокрема, аплодую тим хоробрим чоловікам і жінкам, що ладні зважитись і взяти на себе цю роль.

Таким було й шляхетне покликання мого командира зміни, інспектора Френсіса Неблета. Він приєднався до Лондонської ще за царя панька, швидко дослужився до сану інспектора й наступні три десятки літ щасливо провів на цій посаді. Був він кволим чолов'ягою з рівним темним волоссям і таким лицем, наче по ньому зацідили плазом лопати. Неблет, як достатньо старомодний, носив формену накидку поверх службової білої сорочки, навіть патрулюючи із «нашими хлопцями».

Сьогодні на мене чекала співбесіда з ним, на якій ми мали б «обговорити» мої майбутні кар'єрні перспективи. Теоретично, це така частина цілісного процесу кар'єрного розвитку, яка мала б призвести до позитивних наслідків і для поліційної служби, і для мене. Після цього обговорення остаточно вирішуватиметься моє подальше спрямування, і я мав серйозні передчуття, що на мої бажання не зважатимуть.

Леслі, напрочуд відсвіжена, перестріла мене у вутлій кухоньці, яку ділили всі мешканці поверху. В одній із шухляд лежав парацетамол — одною безсумнівною річчю

---

¹ Боро (англ. *borough*) — зокрема тут — район великого міста, як-от у Лондоні Ньюгем, Ізлінгтон тощо.

в поліційному відділку була наявність там завжди парацетамолу. Я взяв пару пігулок і запив водою з-під крана.

— Наш Пан Безголовий має ім'я, — повідомила вона, поки я заварював каву. — Вільям Скірміш, людина публічна, живе в Гайгейті.

— Щось конкретне кажуть?

— Та як завжди, — відказала Леслі. — Безглузде вбивство, бла-бла-бла. Вуличне насильство, до чого котиться Лондон, бла-бла.

— Бла-бла, — доповнив я.

— Що робиш до обіду? — спитала.

— Іду на співбесіду з кар'єрного зростання із Неблетом о дванадцятій.

— А, ну щастя тобі.

Я зрозумів, що все піде догори раком, коли інспектор Неблет звернувся до мене на ім'я:

— Скажи мені, Пітере, — почав він. — Яку ти бачиш траєкторію своєї кар'єри?

Я засовався на стільці.

— Ну-у, сер, — протягнув я, — я думав про слідчий відділ.

— Детективом хочеш бути? — Неблет, звісно ж, був «польовим», тож ставився до поліціантів у цивільному приблизно так, як цивільні ставляться до податківців. Під тиском можеш визнати, що вони — потрібне зло, але дочці за такого вийти не дозволиш.

— Так, сер.

— А нащо обмежуватися слідчим відділом? — перепитав він. — Чому б не обрати якийсь наш спецпідрозділ?

Тому що ти не кажеш, — не на випробувальному терміні, — що хочеш бути у «Летючому загоні» чи відділі вбивств, не заміряєшся на велику рибу з саморобною вудкою.

— Та я думав, сер, що почну з початку й дослужуся до верху.

Зміст

1. Вагомий свідок	9
2. Привидоловний пес.....	35
3. Безумство	63
4. Коло річки.....	92
5. Принцип далекодії.....	114
6. Каретний двір	130
7. Ляльковий ярмарок.....	159
8. Версія для діточок	187
9. Цап-провокатор.....	214
10. Слепа пляма.....	239
11. Непокора іншого ґатунку	263
12. Останній довід	287
13. Лондонський міст	315
14. Діло	339
Подяки	349